

„Projekty v kostce“

Příjem nemalých částek z evropských fondů je podmíněn dostatečným počtem kvalitně zpracovaných projektů. Příprava projektové dokumentace jako prostředku k získání finančních podpor je proces, při němž je potřeba respektovat následující:

- nařízení ES, která jsou legislativním základem pro tvorbu všech programových dokumentů;
- vazby na programové dokumenty (Národní rozvojový plán, Rámec podpory Společenství pro strukturální fondy, Program rozvoje zemědělství a venkova pro SAPARD apod.), zejména na operační programy, a to regionální a sektorové, které po vyjednání se zástupci Evropské komise tvoří mantinely, v nichž se obsah a rozsah projektu bude nacházet;
- vazby na přijaté rozvojové strategie, agrární politiku, zejména její lokální úroveň, která je v případě konkrétních projektů často limitující;
- nezbytnost komunikace se všemi partnery – tzv. princip partnerství - kteří se buď podílejí na řešení projektu nebo se jich jeho výsledky budou týkat (vliv na životní prostředí, změna technologií, pozemkové úpravy apod.).

Předpokladem pro přípravu a realizaci projektů je existence implementačních struktur, tj. řídicích orgánů, zprostředkujících subjektů, platebních agentur, monitorovacích a kontrolních orgánů, které budou muset velmi pečlivě pracovat s prostředky EU a s veřejnými a privátními prostředky určenými na spolufinancování.

Typy projektů

- podle věcné struktury mohou být projekty:

- jednotématické - zaměřené na jedno věcné téma
- vícetématické - sdružující více věcných témat současně.

Zatímco první skupina projektů se soustředí na vyřešení určitého homogenního problému - životní prostředí - biomasa - odpadové hospodářství, ČOV - kanalizace, druhá skupina projektů řeší souběh několika problémů - zvýšení doplňkových příjmů - turistika - alternativní zemědělství - nové podnikatelské aktivity apod.

- podle délky řešení mohou být uvedené projekty:

- krátkodobé (do 1 roku)
- střednědobé (2 - 4 roky)
- dlouhodobé (více než 4 roky, v případě strukturálních fondů sedmileté).

- podle věcné orientace finančních prostředků lze rozlišit:

- projekty investiční zaměřené na modernizaci technologií, staveb apod., hrazené z investičních prostředků;
- organizační, orientované především na zlepšení organizace hmotných a finančních toků. Jejich úhrada jde především z neinvestičních prostředků.

V rámci strukturálních fondů mají přednost ty projekty, které zahrnují rozvoj území jako celku, řeší komplexní problémy venkovského obyvatelstva, jeho ekonomickou a sociální

stabilitu, ochranu životního prostředí apod. a podle toho zajišťují i potřebnou partnerskou účast.

Projekt musí obsahovat srozumitelně formulovaný cíl

Projekt, tak jak ho chápe EU, není náhodným rozhodnutím zpracovat jakýkoliv problém nebo nápad. Je součástí cílevědomého programovacího procesu ve smyslu komplexního řešení regionálních priorit od vytýčených programů reagujících na stěžejní problémy zemědělství a venkovského prostoru přes opatření k jejich řešení vyústujících do návrhů projektů provázaných přes společné cíle, priority a kritéria s programy, které byly projednány a odsouhlaseny vládou ČR a Evropskou komisí.

V rámci operativy jsou realizována konkrétní opatření k plnění priorit vytýčených programů, a to formou projektů.

Na této úrovni dochází k realizaci projektů, čerpání finančních zdrojů a hodnocení dopadů.

Projekty v tom pojetí, jak budou připravovány v praxi, mají jiný charakter než ty, jejichž základ tvoří pouze technická dokumentace nebo prováděcí projekt ve smyslu organizačně metodického návodu realizace technického zadání, případně softwarového a hardwarového zabezpečení. Podle EU má projekt podstatně rozsáhlejší záběr, a to od přípravy záměru až po jeho realizaci; v zásadě se týká celé akce, jejíž cíl musí být srozumitelně a jednoznačně zadán. Jasný, výstižně popsáný záměr, jeho srozumitelná formulace a konkrétní, kvantifikovatelný, věcně a časově kontrolovatelný cíl jsou předpokladem úspěchu projektu.

Jak sestavit projekt?

Osnova projektu musí zahrnovat následující:

1. **Název projektu;** výstižná formulace názvu vyjadřující věcný záměr projektu (například "rekonstrukce a modernizace stájové technologie včetně podlah a větrání pro mladý skot"); za nežádoucí se pokládá například formulace názvu projektu typu "podpora vrcholového řízení", z níže není patrné, čeho se projekt týká.

2. **Umístění projektu;** přesná specifikace místa realizace projektu (tzn. kde se projekt bude realizovat, v jakém katastrálním území obce, okresu, a pokud možno doplnění mapkou).

3. **Zdůvodnění projektu;** proč žadatel projekt předkládá (například rekonstrukce a modernizace stájové technologie včetně podlah a větrání pro mladý skot za účelem zlepšení welfare v chovech hospodářských zvířat).

4. **Popis projektu** zahrnuje:

- *cíl projektu*, neboli záměr(čeho chceme projektem dosáhnout, co zlepšit, očekávaný společenský efekt, tzn. odpovědět na otázky: kde, co, jakým způsobem, kdy a za kolik chceme dosáhnout). Cíle je zapotřebí kvantifikovat,

- *charakteristika stávajících problémů, potřeb* (popis současné situace pomocí SWOT analýzy
- analýza silných stránek, slabých stránek, příležitostí - rozvojový potenciál a ohrožení -

překážky při realizaci projektu, rizika apod.; doporučuje se doplnit fotodokumentací současného stavu,

- *vazba na priority a opatření programů* (například na Plán rozvoje zemědělství a venkova ČR pro období 2000 - 2006 v rámci programu SAPARD, soulad s regionálními a místními strategiemi uvedenými v Národním rozvojovém plánu a Plánu rozvoje kraje),

- *stanovení jasně formulovaných krátkodobých a střednědobých cílů a očekávaných přínosů* zaměřených například na zvýšení výdělků, zlepšení životního prostředí, zvýšení počtu pracovních míst (například uvést počet pracovních míst před zahájením projektu a po jeho dokončení); tyto cíle by měly být realistické, konkrétní, měřitelné pomocí zvolených indikátorů, jejichž prostřednictvím probíhá monitorování efektů z vložených prostředků; většinou se uvádějí 2 až 3,

- *zdůvodnění potřeby podpory.*

Zabezpečení projektu:

- *analytické* (specifikace potřeb na vybraná opatření projektu, formulace podmínek pro získání a udržení kapitálu pro investice v daném prostředí,

- *alokační* (posouzení možnosti alokace kapitálu a investic v regionu, v podniku apod.,

- *organizační* (účast fyzických osob a právnických osob na regionálním rozvoji prostřednictvím projektu),

- *finanční* (získávání, identifikace a plánování finančních zdrojů pro projekt a pravidla pro provádění finančních operací, garance finančního zabezpečení projektu),

- *technické* (potřeba nových technologií, počítačů a počítačových sítí, komunikačních prostředků apod.),

- *personální* (osoba zodpovědná za realizaci projektu - jméno, příjmení, adresa, úroveň dosaženého vzdělání - kvalifikační předpoklady, věk, charakteristika konečného příjemce podpory a partnerů podílejících se na projektu).

6. Časový postup při realizaci projektu; zahrnuje popis jednotlivých etap realizace projektu z hlediska časového a finančního (například na rok 2001 je potřeba 1 300 000,-- Kč na technické zásahy) a závazek zahájit projekt ve stanoveném termínu (nejpozději však do 3 měsíců).

7. Finanční plán obsahuje analýzu nákladů a výnosů, plánované toky finančních prostředků, zdrojů financování, způsob poskytování finančních prostředků; obsahuje etapy a navrhovaný způsob financování, spolufinancování; realizuje se formou finanční tabulky, která tvoří povinnou součást projektu a vyjadřuje objemy finančních prostředků z jednotlivých zdrojů (z tabulky by mělo být patrné, kolik prostředků poskytne EU, kolik bude z domácích veřejných zdrojů a kolik ze soukromých. Finanční prostředky mohou být složeny z veřejných i soukromých prostředků od více partnerů, kteří se v duchu principu partnerství budou na řešení podílet.

Procento prostředků požadovaných od EU závisí na charakteru projektu, na tom, zda jde o projekt přinášející zisk, nebo o neziskový projekt. U neziskového projektu může příspěvek od EU činit až 75 %; zbývajících 25 % tvoří spolufinancování z národních, resp. ze soukromých zdrojů. U ziskového projektu 50 % hradí zadavatel projektu ze svých zdrojů, dalších 50 % tvoří ze 75 % příspěvek od EU (tj. z celkového objemu prostředků 37,5 %) a z 25 % pak veřejné zdroje (tj. 12,5 % z celkového objemu prostředků na projekt).

8. Výběr a stanovení indikátorů pro monitorování a hodnocení projektu; v této fázi rozeznáváme **indikátory výstupů**, které vyjadřují *operační cíle*, tj. konkrétní opatření potřebná k dosažení vytčeného cíle (například rekvalifikační programy pro dlouhodobě nezaměstnané), které se vztahují k činnosti, k aktivitám. Převážně se měří v naturálních jednotkách (například počet účastníků v rekvalifikačních programech), mohou se však formulovat i ve finančních jednotkách (například náklady na rekvalifikovaného pracovníka)

Indikátory výsledků, které vyjadřují *specifické cíle*, neboli to, čeho se má dosáhnout konkrétními dílčími opatřeními (například zlepšením zaměstnanosti dlouhodobě nezaměstnaných prostřednictvím rekvalifikací), vyjadřují přímé a okamžité efekty, většinou krátkodobé výsledky jednotlivých opatření, poskytují informace o kapacitě a výkonnosti přímých příjemců. Mohou být fyzické i finanční povahy (například snížení nákladů na přepravu).

Indikátory dopadů - účinků, které vyjadřují *globální cíle*, tedy to, co má být konečným efektem rozvojového dokumentu (například snížení nezaměstnanosti především u dlouhodobě nezaměstnaných, zvýšení HDP regionu apod.).

9. Vliv projektu na životní prostředí (zvláště u projektů, u nichž se negativní vliv na životní prostředí předpokládá (dáno zákonem č. 244/1992, opatřeními a Směrnicí č. 85/337).

10. Očekávané efekty z realizace projektu (finanční, společenské), návrhy na další opatření (například zlepšení estetiky krajiny, zlepšení kvality povrchové vody).

11. Zajištění implementace projektu do praxe. Jaké instituce se budou podílet na realizaci, jakým způsobem bude zajištěna kontrola finančních toků, nezávislý audit, předkládání zpráv o dosažených efektech apod.

12. Zajištění rovných podmínek pro muže a ženy.

Hodnocení projektů

Vyhodnocování předložených projektů vychází v zásadě ze dvou hledisek:

- formálního
- věcného.

U formálního hlediska je rozhodující dodržení všech formálních náležitostí projektu po administrativní i legislativní stránce. Projekt musí obsahovat hlavní body osnovy projektu, tj. kvantifikaci cílů, výběr priorit, finanční tabulku atd.

Dalším důležitým hlediskem je charakteristika řešitelů, resp. příjemce podpory. Sem patří především kvalifikační způsobilost, odborná zdatnost a potřebná znalost principů práce se strukturálními fondy.

Pro výběr projektu je důležitý návrh organizace tvorby a realizace projektu, časový a pracovní plán, použité metody a znalost legislativy EU. Svoji roli hraje i kvalifikace a praxe řešitelského týmu. K formálním náležitostem samozřejmě počítáme i předložení všech potřebných dokladů ve struktuře a formě, kterou zadavatel požaduje.

Pokud jde o věcné hledisko výběru projektu, výbor pro monitorování programu určí výběrová kritéria (věcná, nákladová, finanční), aby byl zajištěn výběr nejlepších návrhů pro podporu ze strukturálního fondu. Výběr námětů k podpoře bude brát plně v úvahu i umístění námětu a úroveň sociálních a ekonomických nedostatků oblasti.

Kromě základních výběrových kritérií výbor specifikuje hlavní kritéria, která musí splňovat všechny projekty, a specifická kritéria týkající se povahy daného opatření.

Aby bylo zajištěno, že je vybrán nejlepší projekt, výběrový proces bude brát v úvahu například:

- úroveň nevýhod v geografické oblasti projektu;
- vytvoření pracovních příležitostí nebo jiných specifikovaných výstupů;
- vliv mimořádných investic (zvláště od soukromého sektoru) ;
- synergii s jinými projekty a opatřeními;
- rozsah, do jakého projekt vyžaduje podporu od řady partnerů;
- spolupracující nebo partnerské společné podniky, zvláště se týkající soukromého sektoru;
- inovační charakter projektu;
- hodnotu, kterou přinesou vložené finanční prostředky, včetně výstupu v nákladech za jednotku;
- strategickou povahu projektu;
- vliv na životní prostředí.

Zkušenosti z probíhajících programů ukazují, že řada výběrových kritérií a mechanismů může být při řízení programu efektivní. Nejlepší z nich jsou ta, která poskytují veřejnou a průhlednou bázi pro monitorovací výbor při výběru projektů.

Východiskem pro schválení technické a ekonomické koncepce projektu a podkladem pro všechna rozhodnutí o financování projektu je Feasibility Study (FS) - ověřovací studie, často nazývaná studie proveditelnosti, studie ekonomické efektivnosti. FS bude povinnou součástí většiny projektů financovaných s příspěvkem EU, popřípadě s finanční úvěrovou nebo grantovou spoluúčastí mezinárodních finančních a rozvojových institucí EU, OECD apod.

U projektu je nutné jasně formulovat nároky na výsledky zamýšleného projektu, prokazovat schopnost dobře hospodařit vlastními zdroji a zároveň přesvědčovat domácí i zahraniční partnery (stát, nadnárodní rozvojové organizace, finanční instituce a banky) o správnosti záměrů a schopnosti dosáhnout cílů projektu. Bude nezbytné plnit podmínky pro použití prostředků z předvstupních i pozdějších strukturálních fondů EU a prokazovat, že projekt přispívá k trvale udržitelnému rozvoji.